«Մեքքայի համաձայնագիրը». նոր դաշինքի աշխարհաքաղաքական շարժընթացը և ռազմավարական մարտահրավերները

ԱՌՎԱԿ կենտրոնի մեկնաբանությունը, 17.08.2026 թ.[1]

Անոտացիա

ԱՌՎԱԿ-ը վերլուծում է Սաուդյան Արաբիայի, Թուրքիայի և Պակիստանի միջև ռազմաքաղաքական դաշինքի ստեղծման եռակողմ դաշնագրի՝ «Մեքքայի համաձայնագրի» (07.08.2026) ստորագրումը: Դիտարկվում է «սունիական առանցքի» նախագծի աստիճանական զարգացումն ամերիկա-իսրայելական երկյակի կողմից աջակցվող նախաձեռնությունից դեպի ինքնուրույն աշխարհաքաղաքական կառուցվածք: Բացահայտվում են մասնակիցների ռազմավարական նպատակները՝ ուղղված տարածաշրջանի անվտանգության ճարտարապետության վերաձևակերպմանը, վերլուծվում ռիսկերը՝ կապված արտաքին խաղացողների կողմից հնարավոր հակազդեցության հետ և գնահատվում ազդեցության նոր բևեռի ձևավորման հեռանկարները, ինչը կարող է անկախ ուղեգիծ վարել համաշխարհային հարափոփոխության պայմաններում:

Բանալի բառեր. *Մեքքայի համաձայնագիր, սունիական առանցք, սունիական ՆԱՏՕ, Թուրքիա, Սաուդյան Արաբիա, Պակիստան, տարածաշրջանային անվտանգություն, աշխարհաքաղաքական ճարտարապետություն, առաջավոր Ասիա, հավաքական անվտանգություն, ռազմաքաղաքական ինտեգրում:*

1. «Մեքքայի համաձայնագիրը» և նոր դաշինքի հաստատութենականացումը

07.08.2026 թ. Մեքքայում Սաուդյան Արաբիայի, Թուրքիայի և Պակիստանի առաջնորդները՝ թագաժառանգ Մուհամեդ իբն Սալման Ալ Սաուդը, նախագահ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը և վարչապետ Շահբազ Շարիֆը, իրենց ստորագրություններով ամրագրեցին ռազմաքաղաքական դաշինք ստեղծելու մասին եռակողմ համաձայնագիրը:

Լրատվամիջոցների լայն արձագանքը ստիպեց երեք պետությունների պաշտոնական ներկայացուցիչներին հրապարակավ նվազեցնել այս փաստաթղթի նշանակությունը: Նման զսպվածությունը պայմանավորված էր տեղեկատվական բարդ միջավայրը հարթելու և համաշխարհային տերությունների կողմից հնարավոր հակազդեցության ռիսկերը նվազագույնի հասցնելու ցանկությամբ: Այդ տերությունները նոր ձևավորվող բլոկում տեսնում են մարտահրավեր իրենց շահերին: Մասնավորապես, Թուրքիայի փոխնախագահ Ջևդեթ Յըլմազն շտապեց հավաստիացնել, որ փաստաթուղթը զուտ պաշտպանական բնույթ ունի և ուղղված չէ երրորդ կողմերի դեմ: Նման դիրքորոշում արտահայտեց նաև Սաուդյան Արաբիայի ԱԳ նախարարի տեղակալ Ռաիդ բին Խալիդ Քրիմլին՝ ընդգծելով, որ պակտը «ռազմական առանցք կամ որևէ բլոկ ստեղծելու նպատակ չունի»:

Ինչևէ, վերլուծական հանրությունը համակարծիք է. խոսքը լիարժեք ռազմաքաղաքական դաշինքի ձևավորման մասին է, որը կոչված է արմատապես վերափոխելու անվտանգության ճարտարապետությունը Հարավային Ասիայում և Մերձավոր Արևելքում:

Թեև պայմանագրի պաշտոնական տեքստը, որը ստացել է *«Մեքքայի համաձայնագիր»* անվանումը, դեռևս չի հրապարակվել հանրային տիրույթում,

[1] Նյութի բնօրինակը (ռուս.) հրապարակվել է մեր կայքէջում 12.08.2026 թ.:

միջազգային ԶԼՄ-ների տեղեկություններով դրա հիմնական դրույթը ամրագրում է հավաքական անվտանգության սկզբունքը: Ըստ այդմ՝ պայմանավորվող կողմերից մեկի վրա ցանկացած զինված հարձակում կդիտարկվի որպես ագրեսիա դաշինքի բոլոր մասնակիցների դեմ, ինչը օրինականացնում է ռազմական փոխօգնության տրամադրման համար ցանկացած ձևի և միջոցների կիրառումը:

Բացի այդ, համաձայնագիրը նախատեսում է պաշտպանական-արդյունաբերական ինտեգրման խորացում. պետությունները մտադիր են իրականացնել փոխադարձ մատակարարումներ և սպառազինության անհատույց տրամադրում, ապահովել տեխնոլոգիաների փոխանցում և համատեղ մշակումներ ռազմարդյունաբերական համալիրի ոլորտում: Մասնավորապես, հիշատակվում են թուրքական նորագույն KAAN մարտական ինքնաթիռի նախագծման և սերիական արտադրության ծրագրում Սաուդյան Արաբիայի և Պակիստանի ներգրավման Անկարայի նախաձեռնությունները:

2. «Սունիական առանցքի» ծագումը. «սունիական ՆԱՏՕ-ից» դեպի ռազմավարական ինքնավարություն

«Մեքքայի համաձայնագրի» ստորագրումն անսպասելի նորություն չէր: Էր Ռիադի, Անկարայի և Իսլամաբադի՝ եռակողմ դաշինք ստեղծելու նախապատրաստման մասին, որը կուլիսներում ստացել է *«սունիական առանցք»* կամ *«սունիական ՆԱՏՕ»* անվանումը, միջազգային ԶԼՄ-ները սկսեցին բարձրաձայնել դեռևս 2026 թ. հունվարի սկզբին:

10.01.2026 թ. իր հրապարակման մեջ («Թուրքիայի, Սաուդյան Արաբիայի և Պակիստանի միությունը՝ ԻԻՀ-ում անկարգությունների համապատկերում») ԱՌՎԱԿ կենտրոնը հնարավոր է համարել, որ սունիական ռազմաքաղաքական դաշինքի ձևավորման հարցով շահագրգիռ պետությունների նախնական խորհրդակցությունները մեկնարկել են դեռևս 2025–2026 թթ. ձմռանից շատ առաջ: Սակայն գործընթացը նկատելիորեն արագացել է ԱՄՆ-ի և Իսրայելի կողմից Իրանի դեմ կանխատեսվող նոր հարձակման համապատկերում:

Իսլամաբադում, Էր Ռիադում և Անկարայում առաջնորդվել են այն հաշվարկով, որ *«կրոնապետական շիա վարչակարգի»* անկումը անխուսափելի է, իսկ քաղաքացիական պատերազմի մեկնարկը՝ հավանական: Նման ակնկալիքները պայմանավորել են դաշնակցային նախագծի շտապ արագացման անհրաժեշտությունը, որն ուղղված է ինչպես Իրանի փլուզման հետ կապված ռիսկերի կանխարգելմանը, այնպես էլ *«իրանական ժառանգության»* բաժանման աննկատ նախապատրաստմանը:

3. ԱՄՆ-ի ուղեգծի փոփոխությունը և ամերիկա-իսրայելական գերիշխանության քայքայումը

2025 թ. դեկտեմբերին հրապարակված «ԱՄՆ ազգային անվտանգության նոր ռազմավարությունը» նույնպես, ըստ երևույթին, արագացուցիչ գործոն է հանդիսացել բանակցային գործընթացի ինտենսիվացման համար: Նրա առանցքային հայեցակարգային

դրույթը արձանագրում է Վաշինգտոնի ուղեգծի փոփոխությունը՝ գլոբալ մակարդակով և Առաջավոր Ասիայում *«ազատական միջամտությունից»* անցումը դեպի լիազորությունների *«բազմամակարդակ պատվիրակումը»* տարածաշրջանային գործընկերներին:

Այսպիսով, իսլամական պետությունների եռյակի դաշինքի ստեղծումը պայմանավորված էր հսկայական տարածաշրջանում անվտանգության կայուն հավասարակշռություն ապահովելու ձգտումով՝ ամերիկյան ռազմական ներկայության հայտարարված կրճատման պայմաններում:

01.05.2026 թ. իր հրապարակման մեջ («Սունիական ՆԱՏՕ-ի աշխարհաքաղաքական ճարտարապետությունը և ռազմավարական որոշիչները») ԱՌՎԱԿ կենտրոնը մանրամասն վերլուծություն է կատարել խոշորագույն իսլամական երկրների դաշինք ստեղծելու դրդապատճառների վերաբերյալ՝ հաշվի առնելով այն հիմնարար հանգամանքը, որ, հակառակ ակնկալիքների, Իրանի *«կրոնապետական վարչակարգը»* չի փլուզվել, և ԻԻՀ-ը խուսափել է քաղաքացիական պատերազմից, իսկ ԱՄՆ-ը Մերձավոր Արևելքում իրենց ռազմական ներկայության թուլացման նշաններ մինչ օրս չի ցուցաբերում:

Չնայած նրան, որ տարածաշրջանային գործընթացները զարգացել են ի հեճուկս նախնական կանխատեսումների, *«սունիական ՆԱՏՕ»*-ի ձևավորումը չի կասեցվել: Սա ակնհայտորեն մատնանշում է Անկարայի, Իսլամաբադի և Էր Ռիադի ձգտումը՝ Վաշինգտոնի աշխարհաքաղաքական պլաններից անկախ ուղեգիծ անցկացնել և ավարտին հասցնել սունիական ազդեցության կենտրոնի ձևավորումը՝ առանց հաշվի առնելու Միացյալ Նահանգների դիրքորոշումը:

Ըստ ամենայնի, առաջատար իսլամական պետությունները օգտվել են ամերիկա-իսրայելական կոալիցիայի և Իրանի գլխավորած *«շիական առանցքի»* միջև հակամարտությունից՝ Թել Ավիվին և Վաշինգտոնին համոզելու համար, որ դաշինքին աջակցելը ռազմավարական նպատակահարմարություն ունի:

Այս վարկածի հիմնավորվածությունը հաստատվում է վերջերս գլոբալ տեղեկատվական տարածքում շրջանառվող տվյալներով՝ *«սունիական առանցքի»* ձևավորման նախաձեռնության խորքային պատմական արմատների, ինչպես նաև այդ գործընթացում Միացյալ Նահանգների և Իսրայելի անմիջական դերի մասին: Մասնավորապես, իրանական ՋԼՄ-ների ալիքներով տարածվել է 2012 թ. տեսագրություն, որտեղ արձանագրված է Իսրայելի «Շաբակ» գերատեսչության նախկին ղեկավար (1996–2000 թթ.), ծովակալ Ամի Այալոնի խոստովանությունը: Նրա խոսքերից հետևում է, որ հենց Թել Ավիվն է հանդես եկել որպես *«սունիական առանցքի»* ստեղծման գաղափարի նախաձեռնող՝ նպատակ ունենալով արդյունավետ տարածաշրջանային պատնեշ կառուցել Իրանի կողմից մարմնավորված *«շիական սպառնալիքի»* դեմ:

Միաժամանակ հրապարակվել են հատվածներ Թուրքիայի նախագահ Ռ. Թ. Էրդողանի նախկին ելույթներից, որտեղ շեշտվում էր Իսրայելի անվտանգությունն

ապահովելու սունիական պետությունների պարտականությունը: Այս վկայությունները ակնհայտորեն ցույց են տալիս ԱՄՆ-ի և Իսրայելի խոր ներգրավվածությունը մուսուլմանական միջավայրում ներկրոնական պառակտումը խթանելու գործում, որի գործնական դրսևորումն էլ դարձել է սունիական գործընկերության կառուցման ծրագիրը:

Այնուամենայնիվ, նշված հանգամանքները չեն բացառում, որ *«սունիական ՆԱՏՕ»* նախագիծը, որն ի սկզբանե մեկնարկել էր Իսրայելի կողմից ԱՄՆ-ի անմիջական աջակցությամբ, հետագայում դադարել է հետաքրքրել Թել Ավիվին և Վաշինգտոնին կամ նույնիսկ նրանց կողմից ճանաչվել է որպես սխալ ռազմավարական քայլ: Սակայն դա խոչընդոտ չդարձավ սունիական պետությունների համար, որոնք արդեն իսկ սեփական ուժերով շարունակեցին ռազմաքաղաքական ինտեգրման մեկնարկած գործընթացը:

Գործնական փորձը ցույց է տալիս, որ աշխարհաքաղաքականության ոլորտում հավերժական հաստատուններ գոյություն չունեն: Գլոբալ գործընթացների շարժընթացը և իրավիճակի մշտական փոփոխականությունը այնպիսի բարդ տարածաշրջանում, ինչպիսին Մերձավոր Արևելքն է, պարբերաբար բերում են անսպասելի վերափոխումների: Տարածաշրջանային խաղացողների առաջնահերթությունների փոփոխությունը և ուժերի հավասարակշռության նոր բանաձևերի մշակումը մեծապես պայմանավորված են «արաբական գարնան» երկիմաստ հետևանքներով, համաշխարհային էներգետիկայի կառուցվածքում ածխաջրածնային պաշարների դերի նվազմամբ, ինչպես նաև ցամաքային անդրեվրասիական տրանսպորտային ուղիների աճող նշանակությամբ:

Առաջավոր Ասիայի այս նոր իրականության պայմաններում ամերիկա-իսրայելական երկյակը, հավանաբար, կասկածի տակ է դրել սունիական ազդեցության կենտրոնի ի հայտ գալու միանշանակ օգուտը: Ավելին, նման բևեռի ստեղծումը Վաշինգտոնի և Թել Ավիվի կողմից կարող էր ընկալվել որպես ուղղակի մարտահրավեր նրանց տարածաշրջանային գերիշխանությանը:

Թվում է, թե *«շիական սպառնալիքը»*, որը ներկայացվում էր որպես ուղղված Իսրայելի պետության և տարածաշրջանում ԱՄՆ շահերի դեմ, հիմնականում չափազանցված էր: Սունիական պետությունները, որոնք ի սկզբանե դիտարկվում էին որպես հակաիրանական կոալիցիայի հիմք, հետևողականորեն վերախմբավորեցին իրենց դիրքերը՝ հակասելով Թել Ավիվի ռազմավարական ծրագրավորմանը: Այնուամենայնիվ, հակառակ Իսրայելի ռազմավարական հաշվարկներին, սունիական պետությունները չեն կարողացել հասնել իրենց նպատակներին:

Այսպես, Թուրքիան ոչ միայն բացահայտ կասկածի տակ է դնում Իսրայելի գերիշխող դերը Միջերկրական ծովի արևելյան հատվածում և Լևանտում, այլ նաև ակնհայտորեն ձգտում է կտրվել Վաշինգտոնի և Հյուսիսատլանտյան դաշինքի մերձավորարևելյան ռազմավարության հիմնական ուղեգծից: Սաուդյան Արաբիան, արքայազն Մուհամեդ իբն Սալմանի փաստացի ղեկավարության պայմաններում, որդեգրել է ավելի արմատական դիրքորոշում պաղեստինյան

հարցի վերաբերյալ՝ Արաբական պետությունների լիգայում կանգնելով Իսրայելի ընդդիմադիր թևի գլխին և համակարգված արգելափակելով «Աբրահամական համաձայնագրերի» հարթակի ընդլայնումը արաբական աշխարհի մնացած երկրների վրա:

Եգիպտոսը, որը դեռ չի միացել «Մեքքայի համաձայնագրին», բայց ուրվագծում է իր ապագա մուտքը *«սունիական առանցք»*, Պաղեստինի հարցի պատճառով նույն կերպ հակամարտային կետին է մոտենում Իսրայելի հետ հարաբերություններում՝ միաժամանակ Թուրքիայի հետ համատեղ գիծ կառուցելով Արևելյան Միջերկրականում, Կարմիր ծովում և ընդհանրապես Մերձավոր Արևելքում:

Պակիստանն, իր հերթին, պահպանում է ԱՄՆ-ի կենտրոնասիական ուղեգծի կոշտ մերժումը, խորացնում է բազմաստիճան գործընկերությունը Չինաստանի հետ՝ որպես Վաշինգտոնի գլխավոր գլոբալ հակառակորդ, և պարբերաբար հանդես է գալիս նախազգուշացումներով Թել Ավիվի հասցեին՝ հայտարարելով միջուկային ներուժն օգտագործելու պատրաստակամությունը իսլամական պետությունների և շարժումների պաշտպանության համար:

Հատկանշական է, որ Ամի Այալոնի հրապարակած *«սունիական դաշինքի»* նախագծում Պակիստանը ի սկզբանե բացակայում էր: Սակայն վերջին երկու տասնամյակների ընթացքում ամրապնդելով կապերը Անկարայի, Էր Ռիադի և Կահիրեի հետ՝ Իսլամաբադը 2026 թ. հունվարից դարձել է դաշինքին մասնակցելու հիմնական հավակնորդներից մեկը՝ այդ կարգավիճակը ամրագրելով «Մեքքայի համաձայնագրի» ստորագրությամբ: Այս անհամապատասխանությունը հստակ ցույց է տալիս, որ ԱՄՆ-ը և Իսրայելը ժամանակի ընթացքում կորցրել են վերահսկողությունը նախագծի նկատմամբ: Վաշինգտոնի և Թել Ավիվի համար *«սունիական ՆԱՏՕ»*-ում իսլամական միջուկային տերության ընդգրկումը, որը դեռևս 1990-ականներից թշնամանք է դրսևորում հրեական պետության նկատմամբ և ԱՄՆ-ի հետ լարվածություն ունի, աննպատակահարմար էր: Ավելին, Աֆղանստանից խորհրդային զորքերի դուրսբերումից և ամերիկյան հետաքրքրության անկումից հետո Իսլամաբադը հետևողականորեն կենտրոնացրել է իր արտաքին քաղաքական և տնտեսական ուղեգիծը Չինաստանի վրա: Այսպիսով, Պակիստանի միացումը դաշինքին հնարավոր դարձավ միայն այն բանից հետո, երբ ամերիկա-իսրայելական երկյակը դուրս մնաց դրա ստեղծման գործընթացից:

Դա մի շարք վերլուծաբանների առիթ է տալիս ենթադրելու, որ սունիական պետությունները, առաջին հերթին՝ Թուրքիան, Վաշինգտոնի և Թել Ավիվի նախաձեռնությունը հենց սկզբից դիտարկել են ոչ թե որպես արհեստականորեն ուռճացված *«շիական սպառնալիքին»* հակազդելու գործիք, այլ՝ երկարաժամկետ ռազմավարության պրիզմայով: Վերջնական նպատակը տարածաշրջանից Միացյալ Նահանգների դուրս մղումն է, իսրայելական ներկայության վերացումը և Առաջավոր Ասիայում ուժի այլընտրանքային բազմակողմ կենտրոնի ձևավորումը, որը կարող է

ինքնիշխան վերահսկել տեղական պաշարներն ու տրանսպորտային միջանցքները, ինչպես նաև կառուցել հավաքական անվտանգության սեփական մոդելը:

4. Դերերի փոփոխություն. Իրանը և Պակիստանը տարածաշրջանային նոր ճարտարապետության մեջ

Դեռևս 1990-ական թվականներից Թուրքիան հանդես է եկել իսլամական պետությունների ռազմաքաղաքական դաշինքի ստեղծման առանցքային նախաձեռնողի դերով: Այս գաղափարի ակունքները ձևավորվել են «Միլլի Գյորուշ» («Ազգային տեսլական») հայեցակարգում, որը մշակել էր թուրքական քաղաքական իսլամի հիմնադիր, նախկին վարչապետ Նեջմեթթին Էրբաքանը: Հետագայում այդ գաղափարը վերափոխվեց **ASRIKA** աշխարհաքաղաքական նախագծում (**As**ya – Ասիա, **R**usya – Ռուսաստան/Եվրասիա, **IKA**/Afrika – Աֆրիկա), որը պատրաստել է *ASSAM* ռազմավարական հետազոտությունների կենտրոնը:

Այս կենտրոնը, որը սերտորեն կապված է Թուրքիայի ժամանակակից ղեկավարության հետ, գլխավորել է պաշտոնաթող գեներալ Ադնան Թանրիվերդին՝ առաջին թուրքական մասնավոր ռազմական ընկերությունների (ՄՌԸ) հիմնադիրը: Այդ ընկերությունները Անկարան ակտիվորեն կիրառել է Լեռնային Ղարաբաղում, Սիրիայում և Աֆրիկայում:

Էրբաքանի նախնական հայեցակարգի շրջանակում նախատեսվում էր մահմեդական աշխարհի խորը տնտեսական և պաշտպանական ինտեգրում՝ ընդհանուր շուկայի, հավաքական անվտանգության և միասնական արժույթի (իսլամական դինար) ստեղծմամբ: Այս մոդելը նպատակ ուներ ազատել մահմեդական աշխարհը ԱՄՆ-ի, ՆԱՏՕ-ի և ԱՄՀ-ի թելադրանքից: Թեև մի շարք պատճառներով այդ ծրագիրն այն ժամանակ մնաց որպես ռոմանտիկ ուտոպիա, ավելի ուշ իշխանության եկած Էրբաքանի հետևորդները, այդ թվում՝ գործող նախագահ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը, հնարավոր համարեցին այն գործնականում իրագործել: Փոփոխված դոկտրինը վերակողմնորոշվեց դեպի սունիական աշխարհ և հիմնվեց դաշինքի կառավարման կոլեգիալ սկզբունքների վրա:

Նորացված և ժամանակակից աշխարհաքաղաքական իրողություններին հարմարեցված նախագիծը լայն արձագանք է գտել սունիական տերություններում: Նրանց հետաքրքրությունը պայմանավորված է անվտանգության ոլորտում խոցելիությամբ, տնտեսական ճգնաժամերով և երկարաժամկետ հեռանկարների անորոշությամբ՝ Աֆրիկայից մինչև Կենտրոնական Ասիա ընդգրկող անկայուն տարածաշրջանում: Հաշվի առնելով այս հանգամանքները՝ Անկարան շահավետ հնարավորություն է տեսել օգտվելու ամերիկա-իսրայելական միության հակաիրանական նախաձեռնություններից՝ սեփական ինտեգրման ծրագիրը գլոբալ աշխարհաքաղաքական օրակարգի մակարդակի հասցնելու համար:

Այսպիսով, ԱՄՆ-ի և Իսրայելի կողմից նախագծի նկատմամբ հետաքրքրության անկումը չի խանգարել սունիական տերություններին այն իրականացնել՝ ելնելով իրենց շահերից: Սա

օրինաչափորեն մտահոգություն է առաջացրել Վաշինգտոնում և հատկապես Թել Ավիվում, որտեղ պաշտոնական բառապաշարում *«շիական աղեղ»* և *«շիական սպառնալիք»* եզրույթների հիշատակումները նկատելիորեն նվազել են՝ իրենց տեղը զիջելով *«սունիական առանցք»* և *«սունիական ՆԱՏՕ»* ձևակերպումներին:

«Մեքքայի համաձայնագրի» ստորագրումը նշանավորեց *«սունիական միության»* գաղափարի գործնական իրականացման սկզբնական փուլը: Նորաստեղծ դաշինքը միավորում է տպավորիչ պաշարներ՝ մոտ 400 միլիոն ընդհանուր բնակչություն (համաշխարհային ցուցանիշի գրեթե 5%), կանոնավոր զորքեր՝ մինչև 1 միլիոն զինծառայող, Պակիստանի մարտավարական միջուկային զինանոց, Սաուդյան Արաբիայի հսկայական ֆինանսա-էներգետիկ ռեսուրսներ և Թուրքիայի զարգացած արդյունաբերական ու տեխնոլոգիական հատված:

Առանձնահատուկ նշանակություն ունի անդամ պետությունների եզակի աշխարհագրական դիրքը՝ Եվրասիայի առանցքային աշխարհառազմավարական և լոգիստիկ հանգույցներում: Հաշվի առնելով, որ դաշինքը բաց է նոր մասնակիցների համար և Եգիպտոսի՝ 100 միլիոնանոց բնակչությամբ հնարավոր մուտքը, առաջանում են իրական նախադրյալներ գլոբալ ազդեցության ինքնաբավ բևեռի ձևավորման համար, որը կարող է ամբողջությամբ վերափոխել անվտանգության ճարտարապետությունը Ջիբրալթարից մինչև Չինաստան տարածության վրա:

Սակայն եթե տեսականորեն նման սցենարը իրագործելի է թվում, ապա գործնականում միավորումը պետք է անցնի չափազանց բարդ ճանապարհ: *«Սունիական դաշինքի»*՝ որպես անկախ աշխարհաքաղաքական կառուցվածքի, ձևավորման առարկայական համակարգային խոչընդոտները «ԱՌՎԱԿ» կենտրոնը արդեն մանրամասն վերլուծել է 07.05.2026 թ. իր հրապարակման մեջ («Սունիական ՆԱՏՕ-ի ձևավորման համակարգային հակասությունները և հեռանկարները»): Այս դեպքում անհրաժեշտ է ուշադրությունը տեղափոխել ենթակայական արտաքին գործոնների վրա՝ խնդիրներ և մարտահրավերներ, որոնք անխուսափելիորեն կառաջանան միության առջև ամերիկա-իսրայելական երկյակի նպատակային հակազդեցության հետևանքով:

5. Վաշինգտոնի և Թել Ավիվի զսպման ռազմավարությունը

Հավանականության բարձր աստիճանով կարելի է ենթադրել, որ Վաշինգտոնն ու Թել Ավիվը կփորձեն կամ բազմամակարդակ ազդեցություն հաստատել ձևավորվող աշխարհաքաղաքական բլոկի վրա և ուղղորդել նրա ներքին աստիճանական զարգացումը, կամ էլ դիմել արմատական քայլերի՝ այդ դեռևս անկայուն կառույցի արագ քայքայման համար: Երկյակի հիմնական նպատակը տեղի ունեցող գործընթացների նկատմամբ լիակատար վերահսկողության ապահովումն է: Դրա համար նրանք կարող են օգտագործել սունիական պետությունների միջև առկա ներքին տարաձայնությունները, ինչպես նաև ամրապնդել

արտաքին հակակշիռներն ու զսպման մեխանիզմները: Իսկ եթե արդյունավետ կառավարումն ու զսպումը անհնարին դառնան, ապա ԱՄՆ-ն ու Իսրայելը կփորձեն ամբողջությամբ ոչնչացնել դաշինքը, որն իր մեջ պարունակում է ուղղակի սպառնալիք նրանց տարածաշրջանային գերիշխանության համար:

Այս համատեքստում Վաշինգտոնը և Թել Ավիվը կշարունակեն ինտենսիվացնել ռազմավարական գործընկերությունը Նյու Դելիի հետ և խթանել **IMEC** մակրոնախագիծը: Զուգահեռաբար, Սպիտակ տունը կարող է մշակել նոր մոտեցումներ «Թալիբան» շարժման հետ երկխոսության համար Աֆղանստանում: Միացյալ Նահանգները նաև կձեռնարկի քայլեր՝ մեծացնելու Էր Ռիադի նկատմամբ ազդեցության լծակները՝ օգտագործելով թագավորության արտասահմանյան պահուստների հիմքը կազմող ԱՄՆ պետական պարտատոմսերի կառավարման մեխանիզմները, ինչպես նաև ճնշումներ գործադրելով «միջուկային ծրագրի» շուրջ, որի վերաբերյալ համաձայնագիրը Վաշինգտոնը կանխամտածված կերպով արձանագրել էր «Մեքքայի դաշնագրի» ստորագրումից ընդամենը մեկ շաբաթ առաջ:

Մի կողմից, Թել Ավիվը, ամենայն հավանականությամբ, կպահպանի ճնշումը Անկարայի վրա Սիրիայում և Արևելյան Միջերկրականում, կսկսի Վաշինգտոնի հետ համատեղ ինտենսիվորեն օգտագործել «քրդական գործոնը» և չի բացառվում, որ քայլեր ձեռնարկի ՌԴ-ին ոչ հրապարակային գլոբալ աջակցություն ցուցաբերելու ուղղությամբ՝ Կովկասում և Սևծովյան տարածաշրջանում նրա ռազմավարական կշիռը պահպանելու համար:

Մյուս կողմից, ԱՄՆ ու Իսրայելը կարող են ճնշում գործադրել Բրյուսելի վրա՝ Թուրքիայի համար եվրաինտեգրման չափանիշները մեղմելու և ազատականացնելու նպատակով: Նման քայլը ի սկզբանե կթուլացնի Էրդողանի ներքաղաքական հեղինակությունը և տարաձայնություններ կառաջացնի թուրքական վերնախավերի ու հասարակության շրջանում՝ պետության քաղաքակրթական ընտրության և զարգացման հետագա ուղղության վերաբերյալ:

Ընդհանուր առմամբ, ամերիկա–իսրայելական երկյակը *«սունիական առանցքը»* զսպելու և վերահսկելու համար ունի բազմաթիվ գործիքներ: Այս ուղղությամբ թերևս ամենաանսպասելի քայլը կարող է լինել *«շիական առանցքի»* հետ առճակատման դադարեցումը և Իրանի Իսլամական Հանրապետության մասնակի «արդարացումը»: Ի սկզբանե Իրանը դիտարկվում էր որպես *«սունիական ՆԱՏՕ»*-ի կառուցման հիմնական պատճառ, սակայն այժմ հենց նա է համարվում ուժի նոր եռանկյունու՝ ի դեմս Անկարայի, Իսլամաբադի և Էր Ռիադի, ամենաարդյունավետ բնական հակակշիռը: Նման աշխարհաքաղաքական խուսավարումը հնարավոր է՝ հաշվի առնելով այն ծավալուն մարտահրավերները, որոնց բախվում է Իսրայելը, ինչպես նաև Վաշինգտոնի ծրագրերի սպառնալիքը՝ զսպելու Չինաստանին և պահպանելու սեփական գերիշխանությունը Ասիական մայրցամաքում:

Եզրակացություն

Խորհրդանշական է, որ սունիական պետությունների դաշնագիրը ստորագրություններով ամրագրվել է հենց Մեքքայում, որը մարմնավորում է մահմեդական աշխարհի համախմբվածությունը: Այս պայմաններում Վաշինգտոնն ու Թել Ավիվը դժվար թե հրաժարվեն հնարավորությունից՝ հերթական անգամ ցույց տալու, որ իսլամական աշխարհում իրական միասնությունը դեռևս անհասանելի է: